

СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Г. Б. Тимохова
кандидат економічних наук, доцент,
Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»
tymohova@gmail.com

Розглянуто взаємовплив соціального капіталу та результативності сфери освіти. Визначено напрямки інституційного оформлення відкритого соціального капіталу.

Ключові слова: соціальний капітал, сфера освіти, національна інноваційна система.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. За останні роки в економічному аналізі соціального капіталу досягнуто значного прогресу та отримані переконливі свідчення значимості і цінності даного ресурсу для економіки і суспільства. Але до цього часу немає достатньої ясності щодо передавальних механізмів, за якими соціальний капітал впливає на економічні результати. Одним із таких механізмів є сфера освіти. Освітні заклади формують інтелектуальний, моральний і соціальний рівень населення, закладають основи майбутнього рівня взаємовідносин і співробітництва та економічного розвитку.

Проблеми розвитку соціального капіталу досліджують вітчизняні і зарубіжні вчені – М. Армстронг, О. Аузан, Р. Барт, А. Бова, П. Бурдьє, С. Бюссе, А. Воробйов, Е. Глесер, М. Горожанкіна, К. Грутаерт, О. Грішнова, С. Клімов, Дж. Коулман, Е. Лібанова, Т. Натхов, К. Ньюмен, Р. Патнем, Р. Роуз, Ю. Савко, М. Семікіна, Ф. Фукуяма, Дж. Хамфрі, Дж. Ханіфан, Дж. Якобс та інші. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень соціального капіталу, методологія його оцінки має статичний фрагментарний характер і досліджується в соціологічному та політичному контексті.

Мета та методика дослідження. Метою дослідження є подальший розвиток теоретичних положень економічного аналізу накопичення соціального капіталу на основі посилення ролі освіти в суспільстві. В межах роботи були використані монографічний метод – для виявлення факторів функціонування соціального капіталу на економічному рівнях; діалектичний метод для уточнення структури соціального капіталу.

Результати досліджень. Соціальний капітал формує мережеву структуру за допомогою зв'язків між соціально-економічними суб'єктами та інститутами. Теоретичний

аналіз довів, що соціальний капітал впливає на стан економіки і суспільства за двома напрямками - горизонтально і вертикально [1, с. 312].

У першому випадку функція соціального капіталу полягає в координації дій економічних агентів щодо запобігання провалів ринку без участі держави; при цьому, як уже зазначалося, скорочуються витрати безладу. У другому випадку соціальний капітал сприяє консолідації та політичній активності громадян, а цілями колективних дій виступають належна робота держави і функціонування створених ним інститутів; при цьому економляться витрати примусу, що виникають внаслідок зловживання владою або помилкових рішень державних органів. Тому більш важливим визнається вертикальний механізм впливу соціального капіталу на соціально-економічний розвиток.

Відкритий соціальний капітал, сприяє розвитку, але в транзитивних економіках переважає соціальний капітал закритого типу, що впливає на соціально-економічний розвиток в основному по горизонтальному каналу. Рівень освіти та ефективне використання професійних знань призводить до нагромадження відкритого соціального капіталу та виступає основним чинником економічного розвитку[2].

Освіта дає загальні знання про певні дати, місця, назви, події, концепції, посилення та цитати, що допомагають соціальній взаємодії людей, яких в усьому іншому важко порівняти. Школи намагаються також вчити мистецтву співпраці через колективні навчальні завдання, командні ігри, шкільні постанови та ансамблі, а також різноманітну спільну діяльність. Вони розвивають також розуміння таких абстрактних ідей, як громадянство, довіра, справедливість, рівність, універсалізм, загальне добро та «золоте правило моралі». При цьому слід наголосити, що сфера освіти, будучи основним джерелом постачання

сучасному суспільству потрібного інтелектуального ресурсу, ще не стала повноцінним об'єктом відповідних досліджень, оцінок і рекомендацій. Освітній рівень визначає спроможність населення застосовувати знання, поповнювати їх та підвищувати, хоча дослідники обґрунтували залежність, згідно якої збільшення асигнувань на освіту на 1% веде до збільшення валового внутрішнього продукту країни на 0,35% [3].

Саме удосконалені функції у сфері освіти закладають в особистості базові знання, розвивають здібності, вміння, навчають професійній діяльності, результатом яких є задоволення потреб галузей економіки кваліфікованою робочою силою. Університети стають основними учасниками національних інноваційних систем, організаційними посередниками для кооперації освітніх і наукових структур з бізнесом та урядом.

Останнім часом навіть для найбільш передових національних освітньо - наукових систем питання вертикального впливу соціального капіталу через інтеграцію науки і вищої освіти набули додаткової актуальності у зв'язку з глобальною фінансовою кризою та загальним уповільненням розвитку економіки. Зокрема, в дослідженні Національної ради з питань наукових досліджень США «Дослідницькі університети і майбутнє Америки» (2012) зазначається, що «Бізнес і промисловість значною мірою ліквідували великі корпоративні науково-дослідні підрозділи, що забезпечували американській промисловості провідні позиції у ХХ столітті (наприклад, Bell Labs), проте досі не налагодили адекватного партнерства з дослідницькими університетами з метою подолання такого становища у момент, коли необхідним є підвищення ефективності транслявання, поширення і передачі суспільству нових знань і ідей, які є результатом дослідницької діяльності в університетах» [4]. Заклики

щодо необхідності активнішого впровадження результатів наукових досліджень у виробництво є тривожною ознакою спаду темпів зростання виробництва чи навіть його скорочення. Зрештою, найважливішою умовою ефективного впровадження науки у виробництво є саме інтенсивний розвиток наукомістких виробництв, а припинення діяльності науково-дослідних підрозділів провідних корпорацій об'єктивно свідчить про брак позитивної динаміки у відповідних галузях економіки.

Висновки. Таким чином, належне інституційне оформлення вертикального впливу соціального капіталу через освітню сферу має бути через: впровадження національних інноваційних систем, основаних на формуванні інтелектуального капіталу і здійсненні комерціалізації. Все це сприятиме створенню мереж та зв'язків в широких суспільних групах, і зниженню закритого соціального капіталу, а також конвертації закритого у відкритий соціальний капітал.

Список використаних джерел

1. Полищук Л. И., Экономическое значение социального капитала / Л. И. Полищук, Р. Ш. Меняшев // Вопросы экономики. 2011. – № 12. – С. 46-65.
2. Гришнова Е.А. Социальный капитал в системе экономических ресурсов / Е.А. Гришнова, И.Ю. Кочума // Социоэкономика : Сб. науч. труд. – 2009. – № 4. – С. 38–49.
3. Maddison A. The World Economy: A Millennial Perspective, Development Centre Studies / A. Maddison. – Paris: OECD, 2001. – 384 p.
4. Research Universities and the Future of America: Ten Breakthrough Actions Vital to Our Nation's Prosperity and Security. – Washington, D. C.: The National Academies Press, 2012. – P. 4.